
تحلیل کلی محتوای نشریات دولتی جمهوری بلاروس و بررسی مجلات ادبی-هنری آن

نوریه قربانی ابراهیمی^۱

چکیده

بدون شک یکی از راه‌های شناخت یک کشور، دولت و مردم یک جامعه و در نتیجه تعاملات همه جانبه با آن در سایه مطالعه مطبوعات آن کشور می‌تواند حاصل گردد. بررسی مطبوعات یک جامعه بعنوان یکی از ارکان مهم و اصلی رسانه‌های گروهی، به ما برای شناخت هر چه بیشتر فرهنگ، آداب و رسوم و بایدها و نبایدهای آن جامعه کمک می‌کند. با مطالعه بر روی دیدگاه‌ها و مدل‌های تهیه، انتخاب، ارائه نوع خبر و چگونگی بیان و طرح آن از طرف رسانه‌های جمعی از جمله روزنامه‌ها و مجلات، میزان حساسیت هر جامعه بر روی مسائل مختلف روشن می‌گردد. محتوای رسانه‌ها نه تنها بازتاب ویژگی‌های یک جامعه هستند، بلکه منعکس‌کننده تغییرات تاریخی، فرهنگی و سیاسی آن جامعه نیز می‌باشند. به طور مثال میزان توجه و پردازش و به کارگیری سبک‌ها و ژانرهای ادبی قدیم و یا معاصر از سوی مطبوعات ادبی-هنری نشان‌دهنده جهت‌گیری فکری و سلیقه‌ای ناشران و روزنامه‌نگاران یک جامعه است.

در این تحقیق علمی-پژوهشی با نگاهی کلی به مجلات جمهوری بلاروس، کشوری که بعد از انقلاب اسلامی همواره روابطه سیاسی، اقتصادی و اجتماعی خود را با کشور عزیزمان ایران گسترش داده است، سعی شده است نه تنها فضای مطبوعاتی جمهوری بلاروس، بلکه کارکرد روزنامه‌نگاری آن کشور را از دیدگاه توصیف کمی و کیفی و همچنین تحلیل محتوای مورد ارزیابی قرار گیرد.

واژگان کلیدی: مطبوعات جمهوری بلاروس، روزنامه‌نگاری، مجلات ادبی-هنری

---

^۱. دانشجوی دکتری روزنامه‌نگاری دانشگاه ملی بلاروس، ایمیل: noorieh_gh_e@mail.ru

مقدمه

امروزه روزنامه نگاری نه تنها قسمتی از ساختار اجتماع است، بلکه در جوامع مختلف بعنوان یکی از نهادهای اجتماعی، فعالیت های نظیر جمع آوری خبر و اطلاعات میرم جامعه، ویرایش خبر، خبررسانی، چاپ نشریات و روزنامه ها و غیره را برعهده دارد. مطبوعات مانند دیگر ارکان گروه رسانه های جمعی مختص به قشر خاصی نمی باشند بلکه متعلق به تمام اقشار جامعه می باشند، از این رو به مسائل کلی در جامعه، نیازها و علایق کلی می پردازند و در مسیریابی افراد در موقعیت های مختلف اجتماعی نقش بسزایی را ایفا می کنند. در دسترس عموم بودن، جهت گیری های تربیتی- سیاسی، شرح و توصیف همه جانبه زندگی اجتماعی، انتقال سریع و هم زمان اطلاعات و اخبار، فراوانی و دوره ای بودن از خصوصیات بارزی هستند که نقش مطبوعات را در جامعه برجسته می کنند. (واراشیلوو، ۲۰۱۰: ۸) گاه انتخاب موضوعی خاص از سوی بعضی نشریات و کثرت انتشار آن، نه تنها می تواند بیانگر فراوانی و درصد میرم بودن آن موضوع دربرهه ی زمانی خاص باشد، بلکه می تواند نشانه ای از سطح ارتقای بینش نویسندگان ومخاطبان از حساسیت آن موضوع باشد. انتخاب وتعقیب موضوعی مشخص همچین می تواند درپی اهداف سیاسی دولت وهمچنین قابلیت نفوذ رسانه ها درپی جلب توجه عموم مخاطبان صورت گیرد.

در عصر ما، درمیان انواع گوناگون مجلات و روزنامه ها، مجلات ادبی-هنری نیز می توانند راه شناخت یک جامعه خاص را برای مخاطبان خود هموارترسازند، زیرا که ادبیات بعنوان آینه تمام نمای انعکاس فرهنگ و آداب ورسوم یک ملت به حساب می آید. مجلات ادبی-هنری در رقابت با سایر مجلات بمنظور ایجاد انگیزه و جلب مخاطبان خود و محسوس کردن مطالب به چاپ رسیده خود به نوعی این هدف را از راه شکل دهی و برقراری پیوند بین مخاطب با یک سبک ادبی (ژانر)، رعایت تازگی موضوع به چاپ رسیده و قابلیت خبری داشتن آن موضوع دنبال می کنند. مطبوعات ادبی جهت فضا سازی نشر و ترویج آثار ادبی علاوه بر طرح موضوعات و به چاپ رساندن آثار، همچین از اهرم تحلیل، نقد وبررسی و چاپ نظریات متخصصین ادبی درچارچوب گزارش و مصاحبه ادبی بهره می برند. ازسوی دیگر این تیپ مجلات با تکیه بر نقد وبررسی آثار، گزارش و مصاحبه با نویسندگان، شاعران و مولفین فضای کنجکاوانه تر و گرم تری را نسبت به دیگر مجلات

برای مخاطب خود فراهم می کنند. مفاهیم ایدئولوژیکی درعکس ها و متون یک مجله ادبی غالباً در تضاد با علایق و انتظار مخاطبان علاقمند به موضوعات ادبی- هنری نیست، حال آن که این مسئله در سایر مجلات که در زمینه های غیر ادبی به فعالیت مشغولند خارج از تصور مخاطب و علاقه او نمود پیدا می کند. بر اساس گفته وارن برید (۱۹۵۶) اینگونه می توان نتیجه گرفت که خبر چون همیشه با اطلاعات جدی سر و کار دارد در نتیجه با روح و علایق انسان می تواند در تضاد باشد، در حالی که مطبوعات ادبی و محتویات آنها هم سو با علایق و فطرت درونی انسان است، فطرتی که دوستدار هنر، ادبیات، شعر، موسیقی است و بطور کلی زیبا پرست می باشد.

به طور حتم، در سال های اخیر، آنچه که بعنوان ادبیات در مطبوعات ادبی به چاپ می رسد، صرف نظر از یک اثر ادبی بودن و انتقال حس ادیبانه و شاعرانه، نه تنها توانسته در چارچوب فنون نگارشی جایگاه خود را حفظ کند، بلکه همچنین با داشتن ویژگی های مطبوعاتی همچون: ۱- بعنوان یک رویداد ادبی بودن ۲- داشتن معیارهای گزینش آن اثر برای چاپ بعنوان یک اثر رویداد ادبی ۳- قابلیت جلب علایق عمومی ۴- قابلیت سریع دسترسی آن برای عموم مخاطبان ۵- نحوه گزارش آن اثر ادبی در مطبوعات ادبی، توانسته بر کیفیت و کمیت واقعیت یک اثر ادبی و دیدگاههای تحلیلی در مورد آن اثر سایه افکند و با آب و تاب و رنگ و لعاب بیشتری به خوانندگان معرفی شود. حال آنکه در گذشته آثار ادبی با هر نوع ژانر (داستان نویسی، نثر، شعر، نمایش نامه نویسی و...) و محتوا (حماسی، ملی، عارفانه، فیلسوفانه، پندآمیز و...) خالی از نقش و نگار و تصویر و نقد و بررسی آنها توسط سایر قلمزنان ادبی همدوره خود بودند. در گذشته آثار ادبی این امکان را نداشتند که با به چاپ رسیدن در مجله ای ادبی جایگاه و منزلت خاص خود را بسرعت پیدا کنند و گاه پس از گذشته سالها مخاطبان خود را بر سر ذوق و وجد می آوردند. اما امروزه قسمتی از این امر را یعنی جلب نظر مخاطبان و دعوت به خواندن آثار و رویدادهای ادبی را مجلات ادبی با شیوه های گوناگون در قالب فنون مطبوعاتی برعهده گرفته اند. بدین ترتیب با پیشرفت مطبوعات ادبی-هنری و همچنین تکنولوژیهای روزنامه نگاری، مجلات ادبی- هنری نیز سعی دارند با ارائه اطلاعات و اخبار ادبی به شیوه های گوناگون و با سلیقه و سبک و سیاق منحصر به خود، چه در داخل و چه در خارج از

مرزهای جغرافیایی، علاوه بر حفظ منافع خود، روز به روز مخاطبین بیشتری را به سمت خود جلب کنند.

آشنایی و معرفی ویژگی‌ها و خصوصیات مطبوعات هرکشوری تواند راهی برای ارتقای سطح فنون مطبوعاتی، نظریه‌ها و اندیشه‌ها و همچنین راهکردهای مختلف خلاقانه در ارائه مطالب و محتوا با توجه به سطح تقاضا و سیاست‌های حاکم بر مطبوعات باشند، همچنین شناخت هنر مطبوعاتی روزنامه نگاران و نویسندگان خارجی، گاه جرقه‌ای می‌شود برای پیشرفت درحوزه علوم ارتباطات داخلی. لذا در این مقاله علمی-تحقیقی سعی شده است با نگاهی کلی به مطبوعات جمهوری بلاروس و اما نگاهی تخصصی‌تر به مولفه‌های بکار گرفته شده در ارائه و چاپ مطالب در مطبوعات ادبی هنری، تجزیه و تحلیل آنها در زمینه‌های سبک و موضوعات ادبی و میزان نقش و تاثیرگذاری آنها بر جامعه بلاروس و مخاطبان آنها مورد بررسی و ارزیابی قرار گرفته شود.

موقعیت جغرافیایی و اجتماعی جمهوری بلاروس

یکی از مولفه‌های ضروری برای مطالعه و شناخت مطبوعات یک کشور، بررسی موقعیت اجتماعی، اقتصادی و جغرافیایی آن کشوری باشد. بنابراین بررسی این شاخص در ابتدای کار اجتناب ناپذیر است.

بعد از فروپاشی اتحادیه جماهیر شوروی در ۲۵ دسامبر ۱۹۹۱ میلادی، جمهوری بلاروس بطور رسمی استقلال خود را اعلام کرد و در سازمان ملل متحد بعنوان کشوری مستقل به رسمیت شناخته شد. هم‌اکنون کشور بلاروس و یا روسیه سفید (ترجمه تحت الفظی آن) با جمعیتی حدود ۹ ۴۹۹ ۰۰۰ نفر و با مساحتی در حدود ۶۰۰ ۲۰۷ کیلومتر مربع در قلب اروپای شرقی واقع شده است، و با کشورهای روسیه، اوکراین، لهستان، لیتوانی و لاتویا مرز مشترک دارد. این کشور دارای ۶ استان می‌باشد. شهر مینسک مرکز استان مینسک، پایتخت و بزرگترین شهر، جمهوری بلاروس است. دو زبان روسی و بلاروسی زبان‌های رسمی کشور محسوب می‌شوند. دین رسمی کشور مسیحیت است و مسلمانان جمعیت بسیار کوچکی از کشور را تشکیل می‌دهند. مانند سایر کشورها در جمهوری بلاروس هر ۴ سال یک بار انتخابات ریاست جمهوری صورت می‌گیرد، با این وجود از سال ۱۹۹۴ رییس جمهور کشور تغییر نکرده است و تا امروز الکساندر لوکاشنکو

برکسی ریاست جمهوری نشسته است. نظام اقتصادی تقریباً با ثبات کشور تا حدود زیادی تحت کنترل دولت می باشد، و وابسته به روسیه است. اکثر سازمانها و ادارات کشور، از جمله رادیو و تلویزیون بخشی از مطبوعات دولتی میباشند و تا حد زیادی در تبادل اطلاعات خبری با کشور روسیه هستند.

تاریخچه مطبوعات در کشور بلاروس

دردائرة المعارف بلاروسی، فصل مطبوعات آورده شده است که، نیاز به انتقال اطلاعات در انسانهای اولیه را می توان آغاز پیدایش (اولین مرحله) روزنامه نگاری دانست. دومین مرحله پیشرفت و گسترش فعالیتهای روزنامه نگاری از قرن هفدهم تا اوایل قرن بیستم گزارش شده است. یعنی زمانی که مسائل سیاسی- اجتماعی در متن جامعه، اتحادیه جماهیر شوروی پررنگ تر بنظر رسیدند. مسائلی که نه تنها مسبب پیشرفت روزنامه نگاری بصورتی جدی شدند، بلکه باعث شدند به این حرفه پوششی علمی داده شود و بدین ترتیب علوم ارتباطات در کنار دیگر علوم در جامعه نمود پیدا کرد. (پاشکف، ۲۰۰۸: ۵۷۳)

اولین مجلات و روزنامه ها در محدوده بلاروس از اوائل قرن ۱۹ پا به عرصه وجود گذاشتند. و اما استقلال کشور بلاروس و تشکیل جمهوری از سوی دولتمردان بلاروسی، حرفه روزنامه نگاری را به مرحله سوم خود ارتقا داد. مرحله ای که در آن شاهد پیشرفت روز افزون و ثمر بخشی مطبوعات ملی بودند. در این زمان متخصصین و دانشمندان در سرتاسر اتحادیه جماهیر شوروی سهم قابل ملاحظه ای را در ارائه نظریات و تئوری های جدید علوم ارتباطات در رسانه های ملی داشتند. در مرحله چهارم، فعالیتهای روزنامه نگاری تحت لوایح " مطبوعات و دیگر وسائل ارتباطات جمعی " سال ۱۹۹۵، " حق مولف و حق مؤسسات ذیربط " سال ۱۹۹۶، " اجازه تبلیغات " سال ۱۹۹۷ و دیگر قوانین مربوطه در طی سالها در قانون اساسی جمهوری بلاروس به تصویب رسیدند. و از آنجا مطابق با این قوانین و لوایح، مطبوعات (روزنامه ها، مجله ها و غیره)، رادیو، تلویزیون، روزنامه نگاری در قالب اینترنت، آژانس های اطلاعاتی و سرویس های مطبوعاتی در کشور به شکلی رسمی و اداری شروع به فعالیت کردند. شایان ذکر است که، بطور کلی اتحادیه روزنامه

نگاران بلاروس از سال ۱۹۵۹ فعالیت خود را آغاز کرد و همواره در مسیر حفظ زبان، ادبیات و فرهنگ خویش از هیچ تلاشی فروگذار نبوده است. همانطور که پیشتر اشاره شد دو زبان روسی و بلاروسی زبان های رسمی کشور محسوب می شوند. در سازمان ها، ادارات، مراکز دولتی و دانشگاه ها زبان روسی برتری دارد. اما جامعه مطبوعاتی و ادبی همواره زبان بلاروسی را ترجیح میدهد. زیرا که در کنار زبان بلاروسی، کشور بلاروس از دوران قدیم دارای فرهنگ و ادبیات مستقلی از جامعه روسی بوده است، و نویسندگان و روزنامه نگاران بلاروسی همواره برای نشان دادن این استقلال قلم زده اند و فعالیت کرده اند. بهمین دلیل است که درصد بسیار بالایی از مجلات و روزنامه های داخلی به زبان بلاروسی به چاپ می رسند.

تقسیم بندی و انواع مجلات دولتی جمهوری بلاروس

همانطور که می دانیم، واژه مجله و یا ژورنال برگرفته از کلمه فرانسوی *journal* است، که در لغت بمعنای "دفترچه یادداشت خاطرات" و یا "روزنامه" می باشد. وجه تمایز مجلات از روزنامه ها را می توان ۱- بررسی جامع تر حوادث و وقایع ۲- تمایل به تشریح و تفسیر همه جانبه مطالب ۳- بررسی عمیق در شاخه های مختلف علوم، از جانب مجلات دانست. متخصصین علوم ارتباطات و روزنامه نگاران بلاروسی، مجلات و ژورنالها را بر اساس زمینه فعالیتشان و موضوعاتی که بدنبالشان هستند به حوزه های اجتماعی- سیاسی، ادبی- هنری، فنی- تکنولوژی، علمی، علمی پرطرفدار، ورزشی و تحقیقاتی، از لحاظ دوره های چاپ و نشر به گروه های هفته نامه، ده روزیک بار، دوهفته نامه، ماهنامه، فصلنامه و یا دوباردرسال و اما از لحاظ گروه مخاطبین به گروه کودکان، نوجوانان، جوانان، مردان، زنان و غیره تقسیم بندی کرده اند. (پاشکف، ۲۰۰۸: ۵۷۴)

همانطور که قبلا اشاره شد، در محدوده بلاروس، در اوائل قرن نوزدهم روزنامه ها و مجلات پا به عرصه وجود گذاشتند. از اولین های نشریات بلاروسی که در اقصاء نقاط این سرزمین به چاپ رسیدند می توان به مجلات ؛ "انچستونی پامیاتنیک" (*Atechestveni Pamiatnik*) (یادبود وطن، سالهای ۱۸۱۸-۱۸۱۷، شهر موگیلف)، "ی ژ مسیاچنی پلتسک" (*Yejemeciachni Poltsk*) (ماهنامه پلتسک، سالهای ۱۸۲۰-۱۸۱۸، شهر پلتسک) "ایستچنیکف آندینا دروسکنیکسکیخ" (*Ondyna*)

(Druskienickikh) منابع آندینا دروسکنیکسکیخ، سالهای ۱۸۴۶-۱۸۴۴، شهر ویلن (که هم اکنون یکی از شهرهای کشور لیتوانی به حساب می آید)) و " وستنیک زاپادنا ی راسیی " (Vestnik zapadni rassi) (پیک غربی روسیه، سالهای ۱۸۷۱-۱۸۶۴، شهر مینسک) اشاره کرد. مجله ها و نشریات " مدیسینسکی دلا " (Medicinskie dela) (فعالیت‌های پزشکی، سال ۱۹۱۰)، " بلاروسکی اوچیتلسکی وستنیک " (Belaryski uchitel'ski vestnik) (پیک معلمین بلاروس، سالهای ۱۹۱۱-۱۹۱۰، شهر موگیلف)، " زارنیتسی " (Zarnitsi) (برق (جرقه)، سالهای ۱۹۱۲-۱۹۱۱، شهر گومل)، " پداگوگیچسکیه دلا " (Pedagogicheskie dela) (فعالیت‌های تربیتی، سالهای ۱۹۱۴-۱۹۱۱، شهر گروندون)، " کارپیوا " (Karpiva) (گزنه، سال ۱۹۱۲)، " لوچینکا " (Luchinka) (تراشه، سال ۱۹۱) و غیره در اوائل قرن بیستم در منطقه بلاروس کنونی معروف بودند. از این نشریات و مجلات اکثرا به زبان روسی و برخی به زبان بلاروسی به چاپ می رسیدند. در سالهای ۱۹۱۳-۱۹۱۲ مؤسسه چاپ و انتشار هنری بلاروسی که در شهر سنت پترزبورگ واقع شده بود، مجله به نام " مالادایا بلاروس " (Maladaia Belarus) (بلاروس جوان) را به زبان بلاروسی منتشر کرد. در تاریخچه مجلات بلاروسی، مجلات " چیروونی شلیاخ " (Chirvoni shliakh) (راه قرمز، سال ۱۹۱۸) و " بلاروسکایا کرینیتسا " (Belaruskaia (krinit'sa) (چشمه بلاروس، سال ۱۹۱۹-۱۹۱۸) بعنوان اولین نشریات معاصر معرفی شده اند. در این سالها اولین مجلات تخصصی با موضوعات اقتصادی، آموزشی و فرهنگی پدید آمدند، در میان آنها مجلات " اکونومیچسکایا ژیزن " (Ekonomicheskaja jizn) (زندگی اقتصادی، سالهای ۱۹۱۹-۱۹۱۸، شهر مینسک)، " شکلا ای کولتورا ساوتسکوی بلاروسی " (shkola i kultura sovet'skoi Belarusi) (مکتب و فرهنگ اتحادیه بلاروس، ۱۹۲۱-۱۹۱۹)، " کمونیستی چسکی تروود " (Komonisticheski trud) (فعالیت‌های کمونیستی، سالهای ۱۹۲۳-۱۹۱۹، شهرویتبسک)، " کمونیستی چسکی پرسوشنیه " (Komonisticheski (prosveshenie) (تربیت کمونیستی، سالهای ۱۹۲۱-۱۹۲۰، شهر گومل)، " خازایستوا بلاروسی " (khazaistva belarusi) (کشاورزی بلاروس، سالهای ۱۹۲۱-۱۹۲۰) در عرصه مطبوعات فعالیت میکردند. در سالهای ۱۹۲۱-۱۹۲۰ نشریات خبرنامه های رسمی به نام های کلی " وستنیک " (Vestnik) (پیک) و " ایزوستیا " (Izvestia) (اخبار) تبدیل به نشریات معروف منطقه بلاروس شده بودند.

درفواصل دهه های ۲۰°۳۰ قرن بیستم، توجه روزنامه نگاران بلاروسی بر روی موضوعات تخصصی مانند رشته های جدید علمی، تخصصی، جمعیت شناسی و کودخانه معطوف شد، و این شروعی شد برای گسترش و پیشرفت مجلاتی که اکثرا به زبان بلاروسی انتشار می یافتند. بیشترین مجلات توسط "اتحادیه نویسندگان بلاروسی" هدایت می شدند و عمر طولانی تری را نسبت به ژورنالهای اولیه داشتند. برخی از این مجلات امروزه با عناوین دیگری به چاپ می رسند و در کارنامه طولانی مدت فعالیت خود، گاهاً نقاط عطفی در تاریخچه ژورنالیستی جمهوری بلاروس بشمار می آیند. به گونه ای که می توان از آنها بعنوان منابع تاریخی و ادبی استفاده کرد. از آن جمله می توان به مجله کودخانه " بلاروسکی پیانر" (Belaruski Pianer) (پیشگام بلاروسی، از سال ۱۹۴۵ به نام "بیارزکا" (Biarozka) (درخت سپیدار))، مجله علمی-تربیتی "آسوتا" (Asuta) (روشنگری، از سال ۱۹۶۰ به نام "نارودنایا آسوتا" (Narodnaia asuta) (روشنگری ملی))، مجله تخصصی کشاورزی "پلوگ" (Plug) (شخم، از سال ۱۹۹۱ "خزایان" (Khaziain) (کشاورزی))، مجله جمعیت شناسی "ناش کرای" (Nash krai) (سرزمین ما، سالهای ۱۹۳۳° ۱۹۲۵) و غیره.

در سالهای بعد از جنگ جهانی دوم (۱۹۴۵° ۱۹۳۹) مجلات معتبری (دولتی و یا غیر دولتی) با موضوعات (ادبی، هنری، اجتماعی، سیاسی، تاریخی-فرهنگی و...) و عناوین مختلفی وارد دنیای مطبوعاتی جامعه بلاروس شدند، که اکثر آنها بعد از استقلال جمهوری بلاروس بعنوان مجلات ملی شناخته شده اند و تا امروز توانسته اند تعداد کثیری از خوانندگان و مخاطبین را به سوی خود جلب کنند. مجلاتی مانند: مجله فکاهی و مصور "ووژیک" (Vujik) (جوجه تیغی، از سال ۱۹۵۷، شهر مینسک)، مجلات ادبی هنری، اجتماعی-سیاسی "اتچیزنا" (Otchizna) (میهن ۱۹۶۰° ۱۹۴۵ و از سال ۱۹۶۰ تا امروز به نام "نیومن" (Nioman)، نام رودی، شهر مینسک) و "مالاداس" (Maladas) (جوانان، از سال ۱۹۵۳، شهر مینسک)، مجله کودخانه "ویسلکا" (Visolka) (رنگین کمان، از سال ۱۹۵۷، شهر مینسک) و دیگر مجلات.

از سال ۱۹۹۰ تغییرات اساسی در فضای اطلاعاتی بلاروس رخ داد. سیستم جدیدی برای رسانه های گروهی چاپی کشور پدید آمد، که مهمترین مشخصه آن، برتری نشریات غیردولتی در ساختارش بود. در این دوران مجلاتی به وجود آمدند که وابسته به ادارت،

دستگاههای دولتی، مؤسسات آموزشی، سازمان های چاپ و نشر، کارخانه ها، بانکها، اتحادیه ها، مؤسسات اجتماعی و اشخاص بودند.

در سالهای اخیر، تغییرات زیادی در ساختار، موضوعات، هدفمندی ها و جهتگیری های کلی نشریات و مطبوعات بلاروسی رخ داده است. شرایطی مانند؛ توسعه جهانی تکنولوژی (کامپیوتر، اینترنت و...) و بکارگیری آن در فرم بندی ها و تنظیمات روزنامه ها و مجلات، پیشرفت صنعت چاپ و همچنین استفاده از کاغذهای با کیفیت، بطور کلی باعث افزایش سطح کیفی مطبوعات و رونق بازار اطلاعاتی کشور شده اند. وزارت اطلاعات جمهوری بلاروس، در تاریخ ۱۱ ۲۰۰۶ اعلام کرد که در کل کشور تعداد ۴۳۰ مجله در حال فعالیت هستند و بطور منظم به چاپ می رسند، از این تعداد ۱۴۷ نشریه دولتی به حساب می آیند.

بررسی کلی مجلات ادبی-هنری جمهوری بلاروس

جدول شماره ۱. نشریات ادبی-هنری بلاروس از حیث نوع نشر، سال فعالیت، زبان چاپ، تعداد تیراژ و محل انتشار

نام نشریه	دوره نشر	نوع نشر	زبان چاپ	سال فعالیت	تعداد تیراژ	محل انتشار
پلی میا (آتش)	ماهنامه	دولتی	بلاروسی	۱۹۲۲° ۲۰۱۶	۲۶۷۰ نسخه	مینسک
لیتراتورا ای ماستاستوا (ادبیات و هنر)	هفته نامه	دولتی	بلاروسی	۱۹۳۲° ۲۰۱۶ (در حال چاپ)	نزدیک به ۳۰۰۰ نسخه	مینسک
نیومن (نام رودی)	ماهنامه	دولتی	روسی	۱۹۴۵° ۲۰۱۶	۳۱۷۰ نسخه	مینسک
مالادس (جوانان)	ماهنامه	دولتی	بلاروسی	۱۹۵۳° ۲۰۱۶ (در حال چاپ)	بیش از ۲۰۰۰ نسخه	مینسک

همانطور که از جدول شماره ۱ مشهود است، در حال حاضر ۴ نشریه ادبی-هنری در جمهوری بلاروس وجود دارد، که بصورت دولتی در سطح کشور به چاپ می‌رسند. مجلات ادبی-هنری بلاروسی در نوع خود محصولی فرهنگی به حساب می‌آیند. نقش این دسته از ژورنالها این است که موضع و جهت‌گیری پیشرفت‌های ادبی هم عصر خود را مشخص کنند. آنها اطلاعاتی می‌دهند درباره آثار ادبی معتبر، و همچنین ساختار و جریاناتی که دربرگیرنده موازین ادبی هستند. از دیگر وظایف آنها ارزش‌گذاری میرم آثار ادبی از طریق نقد می‌باشد. این نوع از مجلات خوانندگان و مخاطبین خود را با آثار ادبی جدید نویسنده‌گان خود و دیگر آثار بروز ترجمه شده آشنا می‌کنند و با انعکاس اخبار محافل ادبی سرزمین خود به شکل‌گیری افکار عمومی کمک می‌کنند. نشریات ادبی^۵ هنری بلاروس که اکثراً عنوان سیاسی-اجتماعی هم با خود دارند، علاوه بر اینکه بخش عمده‌ای از حجم هر شماره خود را به ادبیات داستانی معاصر (داخلی یا خارجی) و با سبک‌های ادبی متفاوت (نثر، شعر، نمایش‌نامه و غیره) اختصاص می‌دهند، معمولاً مطالبی مثل نقدهای ادبی، بررسی و تجزیه آنها، نقد و معرفی کتابهای جدید، شرح جریان‌های ادبی، گزارش اخبار فرهنگی و مقالاتی با جهت‌گیری‌های سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و تاریخی را ارائه می‌دهند. مجلات ادبی-هنری بلاروس را شاید بتوان از نظر سرعت عمل در انتقال اطلاعات ادبی میرم و قابلیت پلان بندی آنها، انعکاس مسائل ادبی-اجتماعی مورد بحث روز و میزان توجه آنها به نقادی آثار تقسیم بندی کرد.

در ادامه به بررسی اجمالی فعالیت این نوع مجلات می‌پردازیم.

از سال ۲۰۰۲ صاحب امتیاز مؤسس مجله ادبی-هنری و سیاسی-اجتماعی "پلی میا" (Polimia) (آتش)، وزارت اطلاعات جمهوری بلاروس است. این مجله از سال ۱۹۲۲، در شهر مینسک، به زبان بلاروسی و بصورت دولتی به چاپ می‌رسد. در بین سالهای ۱۹۳۱^۶ تا ۱۹۲۲ بعنوان یکی از مجلات اتحادیه نشریات "جامعه بلاروس" پذیرفته شد. در بین سالهای ۱۹۹۲ تا ۱۹۳۲ آثار بسیاری از نویسندگان معروف بلاروسی آن دوران از جمله یاکوب کولاس (Yakub Kolas)، یانکا کوپالا (Yanka Kupala)، ماکسیم تانک (Maxim Tank) و غیره در مجله به چاپ می‌رسید و نشریه بعنوان ارگانی هدایت‌کننده برای اتحادیه نویسندگان بلاروسی شناخته شده بود. در بین سالهای ۲۰۰۱ تا ۱۹۹۳ اتحادیه نویسندگان و ویراستاران بلاروس، کمیته دولتی نشر و انتشارات جمهوری بلاروس

از مؤسسين اين نشریه به حساب می آمدند. در فواصل سالهای ۱۹۴۱ تا ۱۹۳۲ مجله به نام "پلی میا روالوتسیا" (*Polimia revalutsia*) (آتش انقلاب) در اختیار خوانندگان خود قرار می گرفت. در سالهای جنگ جهانی دوم (۱۹۴۵ تا ۱۹۳۹) مجله به چاپ نمی رسید.

آثار منثور و منظور متنوع از نویسندگان و ادبای کلاسیک بلاروسی (از جمله نویسندگان جوان و تازه نفس)، مقالات ادبی، نقد و معرفی کتاب های جدید، مطالبی در حوزه تاریخ و جمعیت شناسی، گزارش درباره فعالیت های فرهنگی، ادبی و هنری، گزارش ارزشد و پیشرفت مسائل ادبی در میزگردهای و محافل مختلف (این مراسم ها توسط دست اندرکاران خود مجله سازماندهی می شود) و همچنین یادبودهای ادبی که اختصاص دارند به تاریخ های مهم و سالگردهای ادبی، حوادث فرهنگی و یا تاریخی مهم، از مطالبی هستند که در مجله ادبی ° هنری " پلی میا" (*polimia*) به چاپ می رسند.

روزنامه (معمولا ۱۶ صفحه) "لیتراتورا ای ماستاستوا" (*Litratura i mastva*) (ادبیات و هنر) یکی از معتبرترین نشریات ادبی ° هنری جمهوری بلاروس است که از سال ۱۹۳۲ هر هفته یکبار به زبان بلاروسی وارد بازار مطبوعات پایتخت کشور می شود. در بین سال ۱۹۷۰ تا ۱۹۵۷ روزنامه بصورت هفته ای دوبار به چاپ می رسید. فعالیت این روزنامه مانند اکثر مجلات بلاروس در سالهای جنگ جهانی دوم متوقف شد.

در حال حاضر وزارت اطلاعات جمهوری بلاروس، اتحادیه نویسندگان بلاروس و خانه چاپ و نشر "زوزدا" (*Zvezda*) (ستاره)، صاحب امتیاز و مؤسسين نشریه " لیتراتورا ای ماستاستوا" (*Litratura i mastva*) به حساب می آیند. روزنامه از بخش های مختلف نظیر؛ اطلاعات ادبی، مقالات اجتماعی-سیاسی، نقدهای ادبی، آثار منثور و منظوم و مقالاتی در زمینه موسیقی تشکیل می شود. روزنامه خوانندگان خود را با مهاجرین بلاروسی خارج کشور آشنا می کند بخصوص اشخاصی که به کشور روسیه مهاجرت کرده اند. ضمیمه " کنیژنی میر" (*Knijni mir*) (دنیای کتاب) از سال ۲۰۱۰ همراه با روزنامه به زبان بلاروسی و روسی به چاپ می رسد.

در سال ۱۹۴۵ در شهر مینسک ماهنامه ای در زمینه فعالیت های ادبی ° هنری و اجتماعی ° سیاسی وارد بازار مطبوعاتی محدوده بلاروس، اتحادیه جماهیر شوروی شد. این مجله که به زبان روسی و در شهر مینسک به چاپ می رسید در بین ادبا، نویسندگان و مخاطبین خود به نام "اتچیزنا" (*Otchizna*) (میهن) معروف بود. بعدها این نشریه

در سال ۱۹۴۷ به "ساوتسکایا اتچیزنا" (Savetskaia otchizna) (میهن شوروی) و در سال ۱۹۶۰ به "نیومن" (Nioman) (نام رودی) تغییر نام داد. مجله "نیومن" از سال ۲۰۰۲ به عضویت مؤسسه چاپ و نشر "ادبیات و هنر" کشور بلاروس در آمد. نشریه "نیومن" همواره سعی داشته است بهترین آثار منظوم و منثور میهن خود را گردآوری کرده و به چاپ برساند. در هر شماره بخش اعظمی از مجله به مقالاتی اختصاص داده می شود که در ارتباط با مسائل و مشکلات جاری در جامعه نوشته شده اند (مسائلی در زمینه های ایدئولوژیکی، سیاسی، اقتصادی، علمی، فرهنگی، ادبی و هنری). در دو بخش "ارتش ما" و "به میهن خدمت می کنیم" نشریه، به زندگی و فعالیتهای نیروهای ارتش و مرزداران وطنی پرداخته می شود. در این ماهنامه مطالبی در زمینه ادبیات شناسی، نقد ادبی و پرسه های ادبی (پرسه های که در زمینه پیشرفت ادبیات کشور فعالیت دارند) به چاپ میرسد. مجله "نیومن" با مجله ادبی "ناش ساورمنیک" (Nash covremenik) (هم عصر ما) که در روسیه به چاپ می رسد، همکاری متقابل دارد و در این راستا آثار نویسندگان روسیه را نیز در صفحات خود جای داده است.

مجله "نیومن" به طور جداگانه در استانهای دیگر جمهوری بلاروس ضمیمه ای را به چاپ می رساند که مختص همان استان می باشد. در این ضمیمه علاوه بر درج آثار نویسندگان و ادبای همان استان، مقالاتی در زمینه زندگی اقتصادی و فرهنگی استان آورده می شود.

ماهنامه ادبی-هنری، اجتماعی^۵ سیاسی مصور "مالاداس" (Maladas) (جوانان) از آپریل سال ۱۹۵۳ در پایتخت جمهوری بلاروس به زبان بلاروسی به چاپ می رسد. از سال ۲۰۰۲ این نشریه عضو از سازمان هلدینگ "ادبیات و هنر" به حساب می آید. مجله به سان آینه ای زندگی و فعالیتهای کاری و هنری جوانان بلاروس را در جامعه انعکاس می دهد. آثار منتور و اشعار نویسندگان و ادبای بلاروسی و همچنین آثار نثر نویسندگان و شاعران جوان بلاروسی معمولاً در بخشهای تحت عناوینی مثل "ادبیات معاصر"، "ما جوان هستیم"، "برای کمک به مدرسه" به چاپ می رسند. در مجله "مالاداس" (Maladas) آثار ادبی تخیلی به کرار به چاپ می رسد (آثاری با مضامین اساطیری و تاریخی). بخش های با عناوین "صفحه شعر"، "تقویم جوانان" در نشریه، یادآور تاریخ

حوادث مهم فرهنگی و ادبی می باشند. فعالیتهای هنری و علمی دانشجویان بلاروسی را می توان در قسمت " چهره های مراکز علمی ما " جستجو کرد. ازدیگر مطالب چاپ شده در مجله مقالات ادبی، معرفی و نقد کتابها، گزارش های درباره فعالیتهای فرهنگی، ادبی، علمی و هنری کشور، گزارش، ترجمه آثار ادبی کشورهای دیگر می باشند.

نتیجه گیری

مرحله پیشرفت و گسترش فعالیتهای روزنامه نگاری در اتحادیه جماهیر شوروی را می توان از قرن هفدهم تا اوایل قرن بیستم دانست. یعنی زمانی که مسائل سیاسی- اجتماعی در متن جامعه پررنگ تر بنظر رسیدند. مسائلی که نه تنها مسبب پیشرفت روزنامه نگاری بصورتی جدی شدند، بلکه باعث شدند به این حرفه پوششی علمی داده شود و بدین ترتیب علوم ارتباطات در کنار دیگر علوم در جامعه آن زمان نمود پیدا کرد. بدین ترتیب اولین مجلات و روزنامه ها در محدوده بلاروس از اوایل قرن نوزدهم پا به عرصه وجود گذاشتند. پس از آن در فواصل دهه های ۳۰ و ۲۰ قرن بیستم، توجه روزنامه نگاران و متخصصان بلاروسی بر روی موضوعات گوناگونی، همچون رشته های جدید علمی، تخصصی، جمعیت شناسی، کودکانه و غیره معطوف شد، و این شروعی شد برای گسترش و پیشرفت مجلاتی که اکثرا به زبان بلاروسی انتشار می یافتند.

از سال ۱۹۹۰ تغییرات اساسی در فضای اطلاعاتی بلاروس رخ داد. در این دوران مهمترین مشخصه سیستم مطبوعاتی کشور، برتری نشریات غیردولتی در ساختارش بود. پس از آن مجلاتی به وجود آمدند که وابسته به ادارت، دستگاههای دولتی، مؤسسات آموزشی، سازمان های چاپ و نشر، کارخانه ها، بانکها، اتحادیه ها، مؤسسات اجتماعی و اشخاص بودند.

در سالهای اخیر، تغییرات زیادی در ساختار، موضوعات، هدفمندی ها و جهتگیری های کلی نشریات و مطبوعات بلاروسی رخ داده است. شرایطی مانند؛ توسعه جهانی تکنولوژی (کامپیوتر، اینترنت و...) و بکارگیری آن در فرم بندی ها و تنظیمات روزنامه ها و مجلات، پیشرفت صنعت چاپ و همچنین استفاده از کاغذهای با کیفیت، بطور کلی باعث افزایش سطح کیفی مطبوعات و رونق بازار اطلاعاتی کشور شده اند. بر اساس آمار وزارت

اطلاعات جمهوری بلاروس، در حال حاضر، در کل کشور تعداد ۴۳۰ مجله در حال فعالیت هستند و بطور منظم به چاپ می‌رسند، که از این تعداد ۱۴۷ نشریه دولتی هستند. همانطور که از داده‌ها مشخص شد، هم‌اکنون ۴ مجله ادبی-هنری معتبر در جمهوری بلاروس مشغول فعالیت می‌باشند، این مجلات در نوع خود محصولی فرهنگی به حساب می‌آیند. موضع و جهت‌گیری پیشرفت‌های ادبی بروز از طریق اینگونه مجلات در دسترس مخاطبین قرار می‌گیرد. مجلات ادبی^۵ هنری بلاروس درباره آثار ادبی معتبر، و همچنین ساختار و جریاناتی که در برگیرنده موازین ادبی هستند، اطلاعاتی می‌دهند. از دیگر وظایف آنها ارزش‌گذاری مبرم آثار ادبی از طریق نقد می‌باشد. اینگونه مجلات خوانندگان را با آثار ادبی جدید نویسندگان و دیگر آثار بروز ترجمه شده آشنا می‌کنند و با انعکاس اخبار محافل ادبی سرزمین خود به شکل‌گیری افکار عمومی کمک می‌کنند. نشریات ادبی^۶ هنری بلاروس که اکثراً عنوان سیاسی-اجتماعی هم با خود دارند، علاوه بر اینکه بخش عمده‌ای از حجم هر شماره خود را به ادبیات داستانی معاصر (داخلی یا خارجی) و با سبک‌های ادبی متفاوت (نثر، شعر، نمایش نامه و غیره) اختصاص می‌دهند، معمولاً مطالبی مثل نقدهای ادبی، بررسی و تجزیه آنها، نقد و معرفی کتابهای جدید، شرح جریانات ادبی، گزارش اخبار فرهنگی و مقالاتی با جهت‌گیری‌های سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و تاریخی را ارائه می‌دهند.

منابع

۱. آنانیچ، ل.س.، واریویو، و.پ، "2003" فضای اطلاعاتی بلاروس"، مینسک.
۲. Ананич Л.С., Воробьев В.П. «Информационное пространство Беларуси», Мн., 2003г.
۳. بولاتسکی، ر.و. ، ساچانکا، ی.ی، گووین، س.و، (۱۹۷۹) "تاریخ روزنامه نگاری بلاروس"، مینسک.
۴. Булацкі Р.В, Сачанка І.І., Говін С.В, «гісторыя беларускай журналістыкі»، Мн., 1979г.
۵. پاشکف، گ.پ ویدیگران، (۲۰۰۸) ، دائره المعارف "جمهوری بلاروس" ، جلد سوم، نشر پتروسیا بروکی.
۶. Пашков Г.П., «Республика Беларусь: энциклопедия», Мн., 2008г.
۷. گووین، س.و (۱۹۷۴)، گزارش "مطبوعات بلاروس غربی (سالهای ۱۹۳۹-۱۹۲۱)"، مینسک.
۸. -Говін С.В, «друк заходняй беларусі» (192-1939гг.), Мн., 1974г.
۹. مارسلو، س.و، (۱۹۶۷) ، گزارش "مطبوعات شورایی بلاروس" ، مینسک ، چاپ اول.
۱۰. Марцелев С.В, «Печать Советской Белоруссии», Мн., 1967г.
۱۱. وارشیلوو، و.و، (۲۰۱۰)، "روزنامه نگاری" ، چاپ سوم، مسکو، نشر کنوروس
۱۲. -Ворошилов В.В, «Журналистика», М., 2010